

Innviðaráðuneytið
b.t. skrifstofu samgangna
sent á Samráðsgátt stjórnvalda

Reykjavík, 4. október 2026

Efni: Umsögn Samtaka iðnaðarins um áform um frumvarp til laga um breytingu á umferðarlögum nr. 77/2019, mál nr. S-179/2026

Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“ eftir atvikum) hafa tekið til umsagnar áform um frumvarp til laga um breytingu á umferðarlögum nr. 77/2019, mál nr. S-179/2026. Í áformaskjalinu kemur fram að rétt þyki að færa ákvæði laganna um bifreiðastæði (stöðureiti) til nútímalegra horfs þannig að ákvæðin taki einnig til gjaldheimtu af hálfu einkaaðila. Tilgangurinn sé að gera gildandi lagaumhverfi skýrara en um leið að bæta stöðu almennings gagnvart rekstraraðilum gjaldskyldra bifreiðastæða. Í áformunum kemur einnig fram að hraðakstur sé viðvarandi vandamál og að innheimta sekta geti verið tímafrek og kostnaðarsöm þegar ökumaður sé erlendur. Af þeim sökum verði skoðað hvort rétt sé að mæla fyrir um hlutlæga refsíabyrgð eigenda ökutækis vegna hraðakstursbrota. Sambærileg ábyrgð komi einnig til skoðunar vegna brota gegn reglum um stærð og þyngd ökutækja og aksturs- og hvíldartíma.

Umsögn samtakanna afmarkast við þann hluta áformanna sem varðar bifreiðastæði og gjaldheimtu af þeim, mögulega hlutlæga refsíabyrgð eigenda ökutækis vegna hraðakstursbrota, brota gegn reglum um stærð og þyngd ökutækja og brota gegn reglum um aksturs- og hvíldartíma.

SI leggjast alfarið gegn því að innleidd verði í íslensk lög hlutlæg refsíabyrgð eigenda ökutækis vegna hraðakstursbrota. Slík refsíabyrgð myndi fela í sér að fyrirtæki bæru hlutlæga refsíabyrgð vegna hraðakstursbrota starfsmanna sinna, þar sem fyrirtæki eru skráðir eigendur ökutækisins. Afstaða SI er sú að þeir sem gerast sekir um refsiverða háttsemi eigi að vera ábyrgir fyrir athafnir sínar og það geti aldrei verið réttlætanlegt að færa refsíabyrgð yfir á eigendur ökutækja í þeim eina tilgangi að einfalda innheimtu sekta. Umhverfis- og samgöngunefnd Alþingis hefur áður komist að sömu niðurstöðu eins og verður nánar rakið hér að neðan.

Hlutlæg refsíabyrgð er verulegt frávik frá meginreglu um saknæmi

Hlutlæg refsíabyrgð felur í sér að aðili getur sætt refsingu án þess að sýnt sé fram á ásetning eða gáleysi hans fyrir hinni refsiverðu háttsemi. Um er að ræða frávik frá þeirri meginreglu refsiréttar að refsíabyrgð byggist á saknæmri háttsemi. SI telja að rík nauðsyn þurfi að standa til þess að slík ábyrgð verði tekin upp. Í áformaskjalinu er einkum vísað til þess að innheimta sekta geti verið tímafrek og kostnaðarsöm þegar ökumaður er erlendur. Samtökin telja mikilvægt að greina á milli annars vegar þess markmiðs að einfalda innheimtu og framkvæmd viðurlaga og hins vegar þess hver eigi að bera refsíabyrgð vegna brots. Erfiðleikar stjórnvalda við að auðkenna ökumann eða innheimta sekt hjá honum ættu einir og sér ekki að leiða til þess að refsíabyrgð færist yfir á annan aðila sem framdi ekki brotið.

Að mati SI verður einföldun innheimtu sekta og þar með aukin tekjuöflun ríkissjóðs ekki talin fullnægjandi réttlæting fyrir útvíkkun refsíabyrgðar. Þegar starfsmaður ekur ökutæki í eigu fyrirtækis hafa forsvarsmenn fyrirtækisins ekki stjórn á aksturslagi hans hverju sinni. Ákvörðun um

aksturshraða er tekin af ökumanni við aksturinn og eðlilegt er að refsíabyrgð vegna slíkrar háttsemi hvíli á þeim sem framdi brotið. Að öðrum kosti gæti það dregið úr hvata ökumanna, sem ekki eru eigendur ökutækisins, að fara eftir umferðarlögum.

Hlutlæg ábyrgð eiganda myndi jafnframt geta skapað veruleg vandkvæði í framkvæmd. Fleiri en einn starfsmaður getur haft aðgang að sama ökutæki og fyrirtæki kann að eiga erfitt með að sannreyna hver ók þegar brot átti sér stað, sérstaklega ef langur tími líður frá broti þar til eiganda ökutækis berst krafa eða tilkynning.

Fyrri umfjöllun Alþingis

Á 149. löggjafarþingi 2018-2019 var lagt fram frumvarp til umferðarlaga, þingskjal 1618, 219. mál. Í 3. mgr. 95. gr. frumvarpsins var lögð til hlutlæg refsíabyrgð eiganda eða umráðamanns ökutækis. Í nefndarálinni um frumvarpið eftir 2. umræðu áréttaði nefndin að veigamikil rök þyrfti til þess að víkja frá grundvallarreglunni um saknæmi og rækilegt mat þyrfti að fara fram á þörfinni hverju sinni. Þá var það mat nefndarinnar að ekki yrði fallist á að einföldun við innheimtu sekta vegna umferðarlagabrota gæti talist fullnægjandi ástæða til að víkja frá grundvallarreglunni um saknæmi. Var því lagt til að 3. mgr. 95. gr. yrði felld brott. Að mati nefndarinnar væru tækifæri til einföldunar og betri innheimtu sekta frekar að finna í nýtingu tækninnar og rafrænum lausnum en hlutlægre refsíabyrgð.

SI telja þessi sjónarmið eigi enn fullt erindi við mat á þeim áformum sem nú eru kynnt. Verði tekin ákvörðun um að fara engu að síður þá leið að leggja hlutlæga refsíabyrgð á eigendur ökutækja vegna hraðakstursbrota verða að liggja veigamikil rök að baki slíkri breytingu. SI kalla eftir því að slík rök byggji á gögnum og tölfræði og að sýnt verði fram á að önnur úrræði dugi ekki til til að ná sama markmiði.

Gjaldheimta á einkareknum bifreiðastæðum

SI taka undir að tilefni sé til að skýra lagaumgjörð um gjaldheimtu á bifreiðastæðum og að reglur taki með skýrum hætti til gjaldheimtu einkaaðila. Mikilvægt er að regluverkið sé skýrt og fyrirsjáanlegt bæði fyrir neytendur og rekstraraðila og að sambærileg starfsemi búi við sambærilegan lagaramma óháð því hvort þjónustan er veitt af opinberum aðila eða einkaaðila.

Við útfærslu frumvarpsins þarf jafnframt að gæta að því að regluverkið hamli ekki að óþörfu þróun og notkun skilvirkra stafrænna lausna. Stafrænar greiðsluleiðir, sjálfvirkni og rafræn upplýsingagjöf geta einfaldað þjónustu og aukið yfirsýn notenda. Mikilvægt er þó að notendum standi til boða aðgengilegar greiðsluleiðir án þess að þeir séu bundnir við smáforrit.

SI telja einnig mikilvægt að skýrar og samræmdar kröfur gildi um upplýsingagjöf og merkingar á gjaldskyldum svæðum. Slíkt eykur fyrirsjáanleika fyrir notendur og dregur úr ágreiningi um gjaldtöku. Þá þarf að tryggja að rekstraraðilar hafi, á skýrum lagagrundvelli og að uppfylltum skilyrðum persónuverndarlöggjafar, aðgang að þeim upplýsingum úr opinberum skráum sem nauðsynlegar eru til að veita þjónustuna og framfylgja lögbundnum réttindum, meðal annars vegna skorts á stæðum fyrir hreyfihamlaða.

Að lokum telja SI mikilvægt að áhrif fyrirhugaðra breytinga á fyrirtæki, samkeppni og reglubyrði verði metin sérstaklega. Fyrirhugaðar breytingar geta kallað á breytingar á tæknilegri útfærslu, upplýsingagjöf, kerfum og rekstrarferlum þjónustuveitenda. Mikilvægt er að samráð verði haft við greinina við nánari útfærslu og að fyrirtækjum verði veittur hæfilegur aðlögunartími.

Sérstök sjónarmið vegna flutnings lifandi dýra

SI vilja jafnframt vekja athygli á sérstökum aðstæðum við flutning lifandi dýra. Við slíka flutninga geta reglur um aksturs- og hvíldartíma og kröfur um dýravelferð rekist á, enda getur verið mikilvægt

að stytta flutningstíma og koma dýrum sem fyrst á áfangastað. Þetta á ekki síst við hér á landi þar sem vegalengdir geta verið miklar og flutningsleiðir langar, meðal annars vegna fækkunar sláturhúsa. Regluverkið þarf að tryggja að ökumenn og atvinnurekendur standi ekki frammi fyrir því að þurfa að velja á milli þess að uppfylla reglur um aksturs- og hvíldartíma og að tryggja velferð dýra.

Lokaorð

SI taka undir markmið stjórnvalda um aukið umferðaröryggi, minni hraðakstur og skilvirkara eftirlit með reglum um stærð og þyngd ökutækja. Þau markmið breyta þó ekki þeirri grundvallarkröfu að refsíábyrgð sé lögð á réttan aðila, eðli málsins samkvæmt, og að frávik frá meginreglunni um saknæmi séu byggð á skýrri nauðsyn og málefnalegum rökum. Samtökin leggjast gegn því að fyrirtæki beri hlutlæga refsíábyrgð vegna hraðakstursbrota starfsmanna sinna eingöngu á grundvelli eignarhalds ökutækis. Að mati SI er ekki nægilegt að vísa til erfiðleika eða kostnaðar við innheimtu sekta til réttlætunar slíku fráviki.

Samtökin telja jafnframt jákvætt að skýra eigi lagaumgjörð um gjaldheimtu á bifreiðastæðum og að reglur taki með skýrum hætti til starfsemi einkaaðila. Við nánari útfærslu þarf að tryggja skýran og fyrirsjáanlegan ramma fyrir neytendur og rekstraraðila, áframhaldandi svigrúm fyrir skilvirkar stafrænar lausnir, skýrar kröfur um upplýsingagjöf og nauðsynlegan aðgang að opinberum upplýsingum á fullnægjandi lagagrundvelli. Jafnframt þarf að meta sérstaklega áhrif breytinganna á fyrirtæki, samkeppni og reglubyrði og tryggja hæfilegan aðlögunartíma.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka iðnaðarins

Kristín Jónsdóttir
lögfræðingur